

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-508-5-9>

Куцир Тетяна, кандидат мистецтвознавства, науковий співробітник відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України, Львів, Україна

ГОРОДОЦЬКА ТРАДИЦІЙНА ВИШИВКА: ТЕХНІКИ

Ключові слова: Гороdochчина, вишивка, техніка, декор, шов, колір.

Tetiana Kutsyr, Candidate in Art Studies (PhD.), Ethnology Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, Ukraine

TRADITIONAL EMBROIDERY OF HORODOK DISTRICT: TECHNIQUES

Abstract. The embroidery of the Horodok district is best known for the «Horodok stitch». It is a blanket stitch, complemented with round satin stitch`s motifs. The less known is «bavnnytsia stitch», running stitch, and floral motifs by satin stitch which also used for garment decor.

Key words: Horodok district, embroidery, technique, decor, stitch, color.

Вишивка городоцького району сьогодні найбільше відома завдяки «городоцькому шву», внесеному в липні 2024 р. до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. У цій вишивальній техніці поєднано два шва: двосторонній петельний шов, за допомогою якого виконують прямі («ланцюги») та зигзагоподібні лінії («зубці», «кривулі»), та гладь у розеткових («місячки», «половинчасті місячки») мотивах. Зазвичай, «городоцьким швом» із доміантою червоного кольору, доповненого білим із незначними вкрапленнями темно-синього чи чорного, оздоблювали уставки, коміри та манжети («дуди») жіночих сорочок, жіночі хустки. Краї деталей чи виробів, прикрашених таким чином, викінчували обметуванням у вигляді дрібних зубчиків, т. зв. «кульок».

Крім «городоцького шва», для декорування одягу на цих теренах використовували стебнівку зазвичай різних відтінків чорного чи темно-синього. За допомогою цього шва отримували прості лінійні геометричні візерунки, які розміщували на пілках полотняних кабатів, комірах й манжетах чоловічих сорочок.

Аналогічно до городоцького шва у жіночих сорочках використовували т.зв. «бавничковий шов» – варіант рахованої гладі, доповненої стебнівкою в окремих мотивах, яким прикрашали жіночі головні убори – «чільця», що одягали під хустки у Городоцькому та Яворівському районах Львівської

області. Їхньою характерною особливістю є чергування по горизонталі прямих вертикальних стовпців та шевроноподібних ліній. «Бавничковий шов» в уставках та комірах жіночих сорочок поєднували із «ретьязем», «ланцюжком», швом «вперед голки», «кривулею», «оксамитовим швом», для досягнення ажурних композицій зазвичай червоної барви, інколи доповненої чорним чи темно-синім.

Трапляються вироби, у яких стрічкові мотиви «бавничкового шва» у нижній частині уставки поєднані із «городоцьким», розташованими над ними, або ж «городоцьким швом» перемежуються ряди «бавничкового шва». Такий декор могли виконувати не лише червоними, а й чорними чи синіми нитками, якими оздоблювали зазвичай одяг старших жінок.

В уставках жіночих сорочок Городоччини, не зважаючи на техніку вишивки, переважали дві композиційні схеми: суцільна горизонтальна смуга у нижній частині цієї плечової частини; горизонтальна смуга із трьома вертикальними лініями («стовпиками»), розташовані в напрямку до коміра сорочки. В останньому з них, поряд із уже зазначеними швами, в утворених «стовпиками» площинах, у першій половині ХХ ст. почали вишивати рослинні мотиви «ланцюжком» чи гладдю вільного накреслення.

Перелічені техніки оздоблення активно застосовувалися на Городоччині до середини ХХ ст., коли були практично повністю витіснені хрестиком та орнаментальними мотивами, запозиченими із різноманітних друкованих схем.